

СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ УЧНІВ – НАПРЯМ У ПІДРУЧНИКОТВОРЕННІ

*М. І. Піддячий, д-р пед. наук,
Інститут педагогіки НАПН України*

Постановка проблеми. З огляду на процеси становлення і розбудови України, зважаючи на входження країни в глобальний інформаційний і освітній простір, особистість і суспільство спрямовують свої зусилля на самоідентифікацію і самоствердження, прагнучи гідного місця на політичній і соціально-економічній карті світу. У цьому процесі одне із завдань полягає в облаштуванні політичної, економічної, гуманітарної, соціальної, професійної сфер, а також виправленні деформацій, що виникли в них на сучасному етапі розвитку людини і суспільства.

Водночас, забезпечити соціальне спрямування, демократію, правовий статус держави, її трансформування у світовий інтеграційний процес з конкурентоспроможною економікою, здатність вирішувати найскладніші питання свого поступу в умовах швидкозмінного середовища можливо за умови наявності та практичної реалізації завдань, визначених у стратегії розвитку.

У концепції стратегії розвитку суспільства виокремлюється сфера освіти, науки, економіки, визначається, їх роль у: створенні нових виробничих технологій; реалізації програми соціокультурної інтеграції в світове співтовариство; розвитку людей та забезпеченні рівня їх життя; соціально-професійній орієнтації учнів тощо.

Соціально-професійну орієнтацію учнів ми розглядаємо як процес входження (спрямування) особистості в систему соціальних і професійних відносин на різних етапах розвитку з урахуванням вікових особливостей, за рахунок формування знань, умінь, якостей, цінностей, норм тощо, які дають змогу їй функціонувати в умовах швидкозмінного середовища.

Слід зазначити, що процес соціально-професійної орієнтації учнів

ускладнюється спрямованістю сучасного цивілізаційного процесу в Україні до глобалізації. У цьому процесі зростає значущість ідейної, духовної, гуманітарної сфер; застосування високих інформаційних технологій, постіндустріальних принципів суспільного розвитку; підвищення ролі інтелектуального капіталу, соціальних і гуманітарних чинників економічного прогресу; утвердження базових засад розвитку, що сприяють економічному зростанню і розподілу його результатів; розширення можливостей людей до самоствердження, благополуччя тощо.

Водночас, відкриваючи перед суспільством певні можливості (розширення обміну товарами і послугами, інформаційне забезпечення, технології і капітал, взаємодію у гуманітарній сфері, культурне і духовне збагачення особистості), глобалізація несе й істотні загрози, зумовлюючи розмежування країни на цивілізаційну і периферійну частини, поглиблюючи деформацію в соціально-економічній сфері. У цьому процесі важливо враховувати тенденцію переходу до полікультурного світового співтовариства, в якому основою взаємодії держав, їх економік має стати регіональна інтеграція; етичні зобов'язання людей відносно одне одного з погляду їхнього стану у вигляді правил, які змінюються залежно від суб'єктів застосування у процесі життєдіяльності людей.

Мета статті. Окреслити сутність соціально-професійної орієнтації учнів, яка полягає у спрямуванні юнаків і дівчат у систему соціальних і професійних відносин на різних етапах їхнього розвитку. Водночас ми зважаємо на вікові особливості, можливості і перспективи здобуття знань, формування умінь, розвиток якостей, цінностей, норм тощо, які дають змогу їм функціонувати в умовах швидкозмінного середовища.

Ми зосереджуємо увагу також на рівнях сформованості світовідчуття, які мають відповідати певним етапам розвитку юної особистості; навченості сприймати ще невизначені ситуації як норму і сигнал до дії. Наголошуємо на процесі формування психологічної сфери учнів, де важливу роль відіграє як зміст шкільної освіти, так і процес набуття ними життєвого досвіду, що уможлиблюється завдяки запропонованим ключовим діяльностям в

культурологічній, гуманітарній, соціально-професійній та інших сферах.

Основна частина. Процес інтеграції України в світове співтовариство періодично змінюватиме всі сфери життя людей і державних інституцій, не оmine він і освітньо-наукової галузі. Зміни в різних сферах життєдіяльності людини потребують ціннісних корекцій в освітньо-виховному процесі. Освіта і педагог мають бути мобільними у процесі реагування на зміни різного характеру, що відбуваються у взаємовідносинах людини і держави, людини і світу, держави і світу. Зумовлюватимуться вони насамперед глобалізацією. Її не можна зводити лише до зближення народів, створення дедалі більшого економічного простору, інформаційного середовища. Глобалізація означає загострення конкуренції між державами-націями, набуття нею глобальних масштабів, поширення не тільки на економіку, а й інші сфери життєдіяльності країн. З огляду на зазначене, учням важливо доносити необхідність згуртування громадян, найбільш повне усвідомлення національних інтересів у кожній сфері життєдіяльності і їх послідовне відстоювання у конкурентних взаємовідносинах з іншими державами.

Визначивши орієнтири на входження в світовий освітній і науковий простір, у країні слід модернізувати освітню діяльність у контексті загальноновизнаних світових вимог. Науковці і практики мають напрацювати програму приєднання до європейських і світових процесів у побудові системи неперервної освіти, спрямованої на соціально-професійну орієнтацію особистості. Складовою цієї програми є побудова освітньо-виховної системи загальноосвітньої і професійної ланок. Уваги потребують проблеми фундаменталізації змісту загальної і професійної освіти, проектування цілісного процесу професійного навчання виробничого персоналу в різних педагогічних системах, формування професійної компетентності майбутнього фахівця.

Система освіти загальноосвітньої ланки створює умови, за яких більша кількість учнів, скориставшись усіма перевагами й здобутками національної системи освіти і науки, а також досвідом світового співтовариства, визначає духовні, культурологічні, соціально-професійні й інші пріоритетні загальнолюдські цінності, що мають бути мобільними і конкурентоспроможними

на світовому ринку праці. Загальноосвітня школа є установою, яка ініціює в регіоні створення базових особистісних умов і можливостей для соціально-професійної орієнтації молоді та адаптації їх до умов швидкозмінного середовища. Освіта як особлива соціальна інституція залежна у своїй організації від особливостей структури й функціонування інших суспільних підсистем (економічної, політичної, соціальної), що зумовлює посилення значення умов соціально-професійної орієнтації у процесі налаштування суб'єкт-суб'єктних взаємозв'язків.

Важливо, щоб у ході соціально-професійної орієнтації учнів визначальними критеріями в рамках організації і проведення навчально-виховного процесу стали: зміст освіти і якість підготовки; зміцнення довіри між суб'єктами освіти; відповідність принципам внутрішнього і зовнішнього ринку праці; мобільність; сумісність кваліфікації на загальноосвітньому етапі, а також на етапах підготовки у ВНЗ і після їх закінчення; посилення конкурентоспроможності вітчизняної системи освіти. Постіндустріальна ситуація вимагає від нашого суспільства переходу на новий рівень соціокультурного розвитку, фундамент якого складатимуть зразки діяльності і поведінки, які ґрунтуються на фундаментальному знанні і розумінні механізмів самореалізації природи, суспільства і усвідомлення їх еволюції з метою стійкого розвитку людства. У процесі формування особистості успіхи будуть зв'язані з підвищенням розвивального і виховного потенціалу; виходом освіти за рамки технологічної парадигми; втіленням в ній ідей культуродоцільності, гуманітаризації, реалізації принципу природовідповідності; виходом на передній план цілісного знання.

Освітньо-наукова галузь має створити в системі неперервної освіти структурований навчально-виховний простір, конкурентоспроможний світовим аналогам. Складовою цього простору є загальноосвітня і профільна школа, що потребує визначення пріоритетів у змісті навчально-виховного процесу і розробки внутрішніх і зовнішніх державних і громадських систем контролю за якістю освіти.

Слід звернути увагу на розбудову соціально-професійно орієнтованої

загальної і профільної школи. Це передбачає формування таких сутнісних характеристик: зміна освітньої парадигми зі знаннєвої на смислової, тобто, зміщення пріоритетів освітнього процесу в бік розвитку психічних, фізичних, інтелектуальних, морально-етичних та інших сфер особистості; концентрація зусиль на формуванні культури практичного інтелекту і вихованні креативної особистості, її індивідуальності і свободи, вільної, із самостійним мисленням, здатної пропонувати усвідомлені самостійні рішення; забезпечення необхідних організаційно-педагогічних, морально-психологічних та інших умов для успішного досягнення зазначеної переорієнтації навчально-виховного процесу.

Одним з компонентів соціально-професійної орієнтації учнів є зміст освітньо-виховного процесу. Універсальність змісту сприяє розпізнанню основ, якостей і мети учіння, а також процесів, які відбуваються навколо суб'єктів освіти, забезпечуючи їх знаннями для аналізу і прийняття адекватних рішень в окремих ситуативних життєвих моментах. Необхідно турбуватися і домагатися того, щоб майбутніх «діячів» навчити розпізнавати основи, властивості і цілі найважливішого зі всього, що існує, і того, що відбувається, щоб не трапилось їм нічого, про що вони не мали можливості висловити думку і що вони не могли б використати з певною метою розумно, без помилки, що може зашкодити. У змісті освіти відображаються складові нагромадженого людством соціально-економічного досвіду, який через міжособистісні стосунки, сім'ю, громаду, суспільні інституції передається молодому поколінню як загальноприйняті і загальновизнані засади і цінності, необхідні для формування особистості. Саме через зміст освіти визначається спрямованість навчально-виховного процесу, його пріоритети і характер.

У процесі побудови розвивального змісту освіти передбачається перегляд підходів до відбору і наповнення основних його компонентів. Вони визначаються основною метою гуманізованого навчально-виховного процесу: формування духовної, гуманної, креативної особистості на основі інтелектуального (розумового) розвитку; задоволення запитів і інтересів, виявлення і розвитку здібностей особистості. Відношення розумового розвитку особистості до її

духовного становлення є важливим для доцільної організації виховного процесу, оскільки розумово розвинена людина характеризується більшою мірою моральності, ніж нерозвинена. У житті трапляється, що розумна й освічена людина не демонструє високої моральності. Отже, освітня наука і практика має з'ясувати, які чинники, крім розумового розвитку, впливають на формування особистості на сучасному етапі розвитку.

Закономірно, що перегляду потребує співвідношення структури основних компонентів змісту загальної і профільної освіти: знання про природу, суспільство, людину і способи її діяльності, мислення, техніку; життєвий досвід у практичній діяльності; досвід креативної діяльності; досвід емоційно-ціннісного ставлення до дійсності, досвід підготовки до професійної діяльності. На сучасному етапі розвитку навчально-виховного середовища переважає «знаннева» орієнтованість навчального процесу, з основним завданням – надавати учням якомога більше знань, вимагати їх відтворення як визначених шаблонів-зразків у процесі взаємодії з педагогом.

Розставляючи акценти у цілях навчання, маємо визначити вплив таких компонентів змісту, які забезпечують формування рис креативної особистості. Творчі і новаторські учні формуються у процесі навчально-проблемно-пошукової діяльності, яка передбачається і відображається у змісті навчання. Утім вирішення питання про місце самостійної проблемно-пошукової діяльності учнів у процесі вивчення конкретного предмета, про визначення тієї частини знань і способів діяльності, що мають стати об'єктом проблемного навчання, має бути керованою вчителем у тісній взаємодії з учнем. Саме тому при напрацюванні рекомендацій для загальноосвітньої ланки (з кожної освітньої галузі і предмета) в навчальних програмах, науково-методичних рекомендаціях, підручниках і посібниках має бути деталізований зміст і обсяг системної креативної діяльності учнів, яку можна реалізувати у навчально-виховному процесі. Навчання, уроки, виконання поставлених завдань, систематичне одержання оцінок не повинні стати єдиною і всепоглинаючою міркою. Учень мусить на власному досвіді переконатися, що його вимірюють за багатьма шкалами, до нього підходять з різних боків.

Особистість відбудеться, якщо людина заявляє про себе, утверджується в діяльності, радіє за вагомі здобутки і результати власної діяльності й переймається негативними. Гармонійне виховання полягає в тому, щоб моральне багатство багатогранної діяльності людини, яку ми виховуємо, накладалося на всі сфери духовного життя школи. Духовне життя школи збагачується в системі різноманітних дійових відношень особистості, яка формується, до навколишнього природного і суспільного середовищ, де моральне багатство стає провідним. Тож усе, що відбувається в школі, має глибокий моральний смисл.

Формуючи зміст освіти, маємо уникати суперечностей у навчально-виховному процесі, які виявляються між вимогами державних інституцій і суспільства до загальної і профільної освіти учнів і їхніми власними потребами і інтересами. Максимально уникнути цих суперечностей можливо за формування нових підходів до визначення структури змісту загальної середньої освіти. У структурі враховується збалансованість особистісних і суспільних інтересів (обов'язкові для всіх вимоги державного стандарту до загальноосвітньої підготовки учнів (інваріантна складова змісту освіти) і забезпечення індивідуальної орієнтованості змісту освіти (варіативна складова змісту освіти)). Варіативна складова уможливорює вибір учнем предметів і курсів, які допоможуть йому долучитися до певних видів практичної діяльності. Але старшокласника слід підготувати до рівня, коли він свідомо вирішуватиме, які знання і в якому обсязі необхідні для побудови професійної кар'єри й реалізації життєвих планів.

Побудові професійної кар'єри старшокласників сприяє зміст профільної підготовки у старшій школі. Під час організації профільного навчання зміст однієї освітньої галузі вивчається глибше і ширше (шляхом збільшення кількості навчальних годин, відведених типовим навчальним планом на вивчення групи відповідних профільних предметів певної галузі, а також уведенням додаткових предметів і курсів за рахунок варіативної складової), ніж передбачено інваріантною складовою, яка відображається в Типових навчальних планах загальноосвітніх навчальних закладів. Максимально

врахувати і задовольнити освітні потреби старшокласників можливо за умови визначення функцій Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України регіональних управлінь освіти і науки та загальноосвітньої ланки у реалізації ідеї Концепції профільного навчання в старшій школі. За наявності двох і більше класів у старшій школі профілі навчання в загальноосвітній ланці регіону обираються і формуються під керівництвом місцевих управлінь освіти і науки на основі здібностей, освітніх запитів старшокласників, а також потреб регіонального і державного ринку праці. При цьому Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України розробляє зміст навчання в профільній школі (включаючи зміст професійної підготовки) і забезпечує його відповідними навчально-виховними комплектами (програми, типові навчальні плани, науково-методичні рекомендації, навчальні підручники і посібники).

Проблемою, пов'язаною зі змістом загальної і профільної освіти, є розробка і науково-методичний супровід його «посильності» (обґрунтованим добором навчального матеріалу в певному обсязі і за рівнем складності) при вивченні учнями. Доведено, що надмірні психофізіологічні навантаження учнів знижують інтерес до навчання і погіршують їхнє здоров'я. Окрім того, засвоєння учнями навчального матеріалу, який характеризує його відтворення і застосування на практиці, відбувається здебільшого за сторонньої допомоги. Саме тому проблема наповнення й доступності змісту загальної і профільної освіти нині є актуальною. Скорегувати ці деформаційні процеси можливо за умови перегляду положень Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти та Концепції профільного навчання в старшій школі. Йдеться про визначення або уточнення вимог до загальної і профільної підготовки через обов'язковий для всіх учнів зміст навчання і періодичний моніторинг рівня його засвоєння. Водночас ураховуються: навчальні можливості учнів різного віку, які зумовлені їхніми здібностями і психофізіологічними можливостями; мінімізація (за добору елементів) змісту як передумова забезпечення його фундаментальності і чинник уникнення фактологічного

матеріалу, який не несе суттєвого загальноосвітнього і профільного навантаження.

Слід зауважити, що формувати зміст як посильний для засвоєння школярем потрібно, але не у формі зведення шкільної освіти до інтегрованих курсів, що спричинить вилучення з природно-математичних та інших предметів обґрунтувань і тверджень. Для того щоб сформувати дієву, самостійно мислячу особистість, здатну відстоювати особистісні і суспільні інтереси, протистояти безвідповідальним людям, у школі їй треба вчити умінню доводити (переконувати) і розвивати здатність вирізняти правильні твердження серед хибних.

Характерним для процесу мислення є вичерпність аргументації, чутливість до сумнівних, незаконних узагальнень і необґрунтованих аналогій, а також навички при розгляді всіх ймовірних варіантів. Він може бути сформований на базі шкільних навчальних доведень природничо-математичних, технологічних й інших освітніх дисциплін. Недоступність таких доведень для певної частини учнів пояснюється не їх складністю, а відсутністю в шкільній освітній практиці достатньої кількості вчителів, які володіють раціональними методиками навчання цих доведень, виокремлюючи умову і висновок твердження, що доводиться, аж до розуміння сутності, його логічної структури і видів.

Аналізуючи зміст шкільної природничо-математичної, технологічної і художньо-естетичної освіти, доходимо висновку про її несучасність, застарілість навчального матеріалу, а в європейській і світовій освітній практиці вони систематично оновлюються. Слушно зауважити, що сучасність загальної і профільної освіти вимірюється не стільки тим, яку частку у їх змісті посідають новітні досягнення, скільки тим, як вони сприяють формуванню психологічних, культурологічних, гуманітарних, соціально-професійних та інших цінностей особистості згідно з нинішніми навчально-виховними завданнями загальноосвітньої ланки. Сутністю освіти наразі є сформований кінцевий результат на основі шкільного загальноосвітнього і

профільного компонентів, доступних для учнів і максимально зорієнтованих на практичну реалізацію в процесі діяльності.

Зазначимо, що характер змісту загальної і профільної освіти визначається обраною стратегією його формування. Зупинимось на двох основних підходах до формування і обґрунтування змісту навчання: прийнятті чинної номенклатури шкільних навчальних предметів з деякими корективами у визначенні їх змісту; розробці педагогічної моделі випускника загальноосвітньої школи з наступним добором навчального змісту, який забезпечує визначену модель. З цією метою окреслимо спільні риси змісту загальної і профільної освіти та обґрунтуємо перелік і характеристики освітніх галузей, що вивчатимуться без поділу їх за напрямками і навчальними предметами в профільній школі. Галузевий підхід уможливить виокремлення навчального змісту як єдиного цілого, розробку концептуальних засад і відповідної їх оцінки за критеріями необхідності й достатності на етапі формування. Опрацювання змістового наповнення кожної освітньої галузі, яке розгортається у системі відповідних навчальних предметів і курсів, є наступним етапом формування навчального змісту. Можливі різні варіанти структурування в систему навчальних предметів, у яких втілюється зміст певного освітнього напрямку. Зумовлюється це вихідними принципами, які покладені в основу структурування змісту освіти, і особливостями ступеневого навчання в системі загальної середньої освіти.

Важливим аспектом змісту загальної і профільної освіти є структурування, яке періодично корелюється з урахуванням психофізіологічних особливостей, характерних для вікових періодів розвитку особистості. Структурування змісту сприяє реалізації одному з провідних принципів педагогіки природовідповідності під час навчально-виховного процесу. Проаналізуємо кілька пов'язаних з цим проблем.

Людині притаманний тип мислення, що зумовлюється діяльністю півкуль кори головного мозку. Правопівкульні учні характеризуються наочно-образним, лівопівкульні – вербально-логічним типом мисленням. Змішаний тип мислення характеризується відсутністю переваги одного із названих типів над іншим. У

такому випадку успішність навчання названих груп учнів обумовлюється відповідним розгортанням навчального змісту і особливостями його опанування, що враховують окреслені особливості мислення. Саме тому дидактичні підходи, які можуть виявитися ефективними для учнів з вербально-логічним типом мислення, не даватимуть очікуваного результату в навчанні учнів з наочно-образним типом мислення. Не розв'язує цієї проблеми і універсалізація форм, методів, дидактичних чи методичних прийомів під час навчально-виховного процесу. До речі, зазначимо, що загальні дидактичні закономірності, правила, принципи, які допомагають обґрунтовано конструювати особистісно орієнтований процес навчання, залишаються незмінними, хоч навчальний процес індивідуалізується, починаючи з обґрунтування педагогічної доцільності в розгортанні навчального змісту і закінчуючи оцінюванням результатів його опанування. Єдиного, універсального, ефективного підходу та освітніх технологій, які забезпечать позитивний результат в оволодінні навчальним змістом групою учнів з різними типами мислення, не існує.

Окрім того, логіка пізнання має свої принципи, правила, структуру. За умов їх порушенні в шкільному навчанні неправильно будується вивчення певного навчального предмета, що створює зайві труднощі для учасників навчально-виховного процесу. У цьому контексті кожен конкретний випадок потребує уваги і побудови педагогічно обґрунтованого підходу як системи викладу і вивчення навчального змісту, їх відповідності логіці пізнання і розвитку особистості.

Звертаємо увагу на ще одну суттєву складову гуманізації змісту загальної і профільної освіти – забезпечення значущості для кожного учня знань, що здобуваються, умінь, які набуваються, і навичок, котрі формуються з метою освоєння і перетворення дійсності, розкриття їх зв'язків з людиною і суспільством, їх усвідомлення учнями не лише як елемента загальнолюдської культури, а й як культурологічної основи сучасної особистості. Усвідомлення учнем необхідності й доцільності включення конкретного знання до навчального змісту допомагає нівелювати гостроту суттєвих суперечностей між учителем і учнем у процесі суб'єкт–суб'єктної взаємодії.

У процесі структуруванні змісту шкільної освіти і під час реалізації принципу природовідповідності в навчанні виникає проблема інтеграції цього змісту. Окрім того, навчальний зміст має забезпечити цілісність знань, формування цілісного образу світу, що відноситься до основних результатів навчання. З огляду на зазначене, посилення інтеграційних процесів у формуванні змісту навчально-виховного процесу в навчанні учнів є актуальною дидактичною проблемою. Аналіз можливих варіантів її розв'язання показав, що варто відштовхуватися від принципу природовідповідності, через цілісність навколишнього світу з урахуванням вікових особливостей особистості. У зв'язку з цим учень сприймає навколишній світ цілісним, визначаючи і обумовлюючи його пізнання своїми віковими особливостями і можливостями. Тож не варто штучно розчленовувати навколишній світ на окремі об'єкти і вивчати їх у значній кількості навчальних предметів, шукаючи і застосовуючи при цьому дидактичні засоби інтеграції знань.

Зупинимось на необхідності організації гуманізованого навчально-виховного процесу, який несумісний з нав'язуванням учням незаперечних істин. Погляди і переконання людини мають особистісний, ексклюзивний характер, формуються в результаті навчально-пізнавальної діяльності, шляхом аналізу широкого спектра існуючих підходів, трактувань, оцінок конкретних фактів, явищ, подій тощо. Саме це є складовою процесу, який забезпечує креативне становлення і розвиток особистості на всіх життєвих етапах. Власне за формування стійких переконань особистість має бути вільною, самостійною, позбавленою всілякого зовнішнього тиску. З цією метою слід надавати учням повну (достатню), об'єктивну, достовірну навчально-пізнавальну інформацію. Професіоналізм педагогів полягає в підготовці учнів (формуванні в них достатніх знань, умінь, навичок тощо) до здійснення ними вільного, свідомого і, водночас, адекватного вибору в життєвих ситуаціях.

Висновки. Зазначимо, що сутність соціально-професійної орієнтації учнів полягає у спрямуванні їх в систему соціальних і професійних відносин на різних етапах розвитку з урахуванням вікових особливостей, за рахунок формування

знань, умінь, якостей, цінностей, норм тощо, які дають змогу їм функціонувати в умовах швидкозмінного середовища; сформованості достатнього рівня світовідчуття на певному етапі їхнього розвитку; навченості сприйняття невизначеності ситуацій як норму і сигнал до дії. У процесі формування психологічної сфери учнів важливу роль відіграє як зміст шкільної освіти, так і процес набуття ними життєвого досвіду через запропоновані ключові діяльності в культурологічній, гуманітарній, соціально-професійній та інших сферах.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності : наук. вид. [Текст] / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.

2. Выготский Л. С. Собрание сочинений : в 6-ти т. [Текст] / Л. С. Выготский ; [под. ред. М. Г. Ярошевского]. – М. : Педагогика, 1984. – Т. 6: Научное наследство. – 1984. – 400 с.

3. Гончаренко С. У. Гуманізація загальної середньої освіти : проект концепції [Текст] / С. У. Гончаренко, Ю. І. Мальований. – К. : АПН України, 1994. – 36 с.

4 Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія [Текст] / І. А. Зязюн. – К. ; Черкаси : ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2008. – 608 с.

5. Кант И. Сочинения : в 8 т. [Текст] / И. Кант – М. : ЧОРО, 1994. – Т.1. – 1994. – 718 с.; Т.6. – 1994. – 613 с.

6. Коменский Я. А. Образование в школах должно быть универсальным [Текст] / Я. А. Коменский // Педагогическое наследие. Я. А. Коменский, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, И. Г. Песталоцци ; [сост. В. М. Кларин, А. Н. Джурицкий]. – М., 1988. – С. 29–30.

7. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (факти, роздуми, перспективи) [Текст] / В. Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.

8. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абрисы : [монограф.] [Текст] / Н. М. Лавриченко. – К. : Віра ІНСАЙТ, 2000. – 444 с.

9. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання [Текст]

/ В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Х. : ОВС, 2002. – 400 с.

10. *Мадзигон В. Н.* Продуктивная педагогика. Политехнические основы соединения обучения с производительным трудом : [монограф.] [Текст] / Василий Николаевич Мадзигон. – К. : Вересень, 2004. – 323, [1] с.

11. *Огнев'юк В. О.* Освіта в системі цінностей сталого людського розвитку [Текст] / Віктор Олександрович Огнев'юк. – К. : Знання України, 2003. – 450 с.

12. Освіта України і науково-технічний прогрес: історія, досвід, уроки [Текст] / В. М. Курило, В. П. Шепотько. – К. : Деміур, 2006. – 432 с.

13. *Сухомлинський В. О.* Вибрані твори в 5 т. [Текст] / В. О. Сухомлинський – К. : Рад. шк., 1976. – Т. 1. – 1976. – 654 с.; Т. 5. – 1976. – 639 с.

У статті висвітлені проблеми: побудови соціально-професійно орієнтованого навчально-виховного процесу в умовах системи загальної середньої освіти; сутності змісту, якості загальної і профільної освіти; створення базових освітньо-виховних умов відповідно до особистісних можливостей з метою спрямування учнів у певні соціальні групи і спільноти; гуманізації школи у напрямі розвитку духовних, психічних, фізичних, інтелектуальних, морально-етичних, креативних, професійних якостей і цінностей особистості; формування особистості, здатної приймати самостійні, усвідомлені, адекватні рішення.

Ключові слова: виховання, готовність, інтерес, мотивація, освітні технології, особистісно-орієнтоване навчання, розвиток, соціально-професійна орієнтація, формування.

В статье освещены проблемы: построения социально-профессионально ориентированного учебно-воспитательного процесса в условиях системы общего среднего образования; содержания, качества общего и профильного образования; создания базовых образовательно-воспитательных условий в соответствии с личностными возможностями с целью направления учеников в определенные социальные группы и сообщества; гуманизации школы в направлении развития

духовных, психических, физических, интеллектуальных, морально-этических, профессиональных качеств и ценностей личности; формирования личности, способной принимать самостоятельные, осознанные, адекватные решения.

Ключевые слова: воспитание, готовность, интерес, мотивация, образовательные технологии, личностно-ориентированная учеба, развитие, социально-профессиональная ориентация, формирование.

In the articles lighted up of problem: constructions of the socially professionally oriented educational-educate process are in the conditions of the system of universal middle education; essences of maintenance, quality of universal and type education; creation of base educationally educate terms in accordance with personality possibilities with the purpose of direction of students in certain task forces and associations; humanizing of school is in the direction of development of spiritual, psychical, physical, intellectual, morally-ethical, professional qualities of creative and values of personality; to accept forming of personality capable the independent, adequate decisions realized .

Keywords: education, readiness, interest, motivation, educational technologies, studies, development, socially professional orientation, forming, are personality oriented.